AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ELM və TƏHSİL NAZİRLİYİ

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏT UNİVERSİTETİ

Kulturologiya fakültəsi

Muzeyşünaslıq və turizm kafedrası

Magistratura səviyyəsində

060301- Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması ixtisasında tədris olunan

MİF-B04-3 "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları"

fənni üzrə

PROQRAM

ADMİU-nun Elmi Şurasının 1 may 2025-ci il tarixli iclasının qərarına əsasən çap edilir (pr №9)

Bakı – 2025

TƏRTİB EDƏN:

Elfira Hacıbaba qızı Məlikova - Qurbanova
Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin dosenti, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, muzeyşünas alim.

ELMİ REDAKTOR:

Nailə Ədalət qızı Əliyeva
Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı muzeyinin "Beynəlxalq əlaqələr və dünya muzeyləri" şöbəsinin müdiri, kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru

RƏYÇİLƏR:

Yeganə Məhəmməd qızı Eyvazova
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Aida Zahid qızı İsmayılova
Milli Azərbaycan Tarixi muzeyinin Arxeologiya elmi fond şöbəsinin böyük elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru

İzahat Vərəqi

060301- Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması ixtisasında MİF-B04-3 "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənninin tədrisinin məqsəd və vəzifələri. Fənnin **məqsədi** - muzeyşünaslığın nəzəri əsasları ilə əlaqədar olan postulatların, yəni muzey işi ilə əlaqədar istiqamətlərin öyrənilməsidir. Bu məqsəddən irəli gələrək hazırki kursda magistr tələbələrə muzeyşünaslığın təşəkkülü məsələləri üzrə biliklərin formalaşdırılması və bundan çıxış edərək əsas diqqətin muzeylərin sosial missiyasının müasir dərki problemlərinə yönəldilərək öyrənilməsi və çatdırılması təşkil edir. Bundan başqa, həmin kursun öyrədilməsi müddətində muzeyşünaslığın təməl anlayışları işıqlandırılacaqdır. Bu məqsədin həyata keçirilməsi üçün qarşıya aşağıdakı **vəzifələr** qoyulmuşdur.

Kursun vəzifələrinə muzeyşünaslığın səciyyəsi və xüsusiyyətlərinin dərindən və hərtərəfli açılışı, elmlər sistemində yerinin müəyyənləşdirilməsi də daxildir.

Fənnin öyrənilməsi nəticəsində magistr tələbələr aşağıdakıları bilməlidir:

- Elm kimi muzeyşünaslığın spesifikasını və muzey işinin öyrənilməsi metodlarını;
- Muzeyşünaslığın tarixini və elmi əsaslarını, onların müasir qlobal problemlərini;
- Muzeyşünaslığın öyrənilməsi istiqamətindəki ölkədaxili və xarici ölkə muzeylərinin təcrübəsi;

B04-3 "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənninin ixtisas üzrə olan peşə kompetensiyaları ilə əlaqəliyi.

Elmi-tədqiqat sahəsi üzrə:

-Muzeyşünaslığın tarixi, nəzəriyyəsi və muzey təcrübəsi üzrə fundamental biliyə yiyələnmək (**PK-1**);

-Muzeyşünaslığın nəzəri və tarixi istiqamətində dünya muzeylərində nümayiş etdirilən ən yaxşı nümunələrini təhlilə cəlb etmək **(PK-4)**;və s.

Pedaqoji sahə üzrə:

- elektron kitabxanalardan, elmi-texniki bazadan istifadə etmək;
- tədris, təlim və ya digər üsullarla öz biliklərini başqasına ötürə bilmək (PK-8);

Təşkilati-inzibatçılıq sahəsi üzrə:

- muzeyşünaslıq sahəsindəki bilikləri yazılı şəkildə nümayiş etdirə bilmək **(PK-10);**
- muzey auditoriyasında xarici dillərdə ünsiyyətə girmək bacarığını əldə etmək **(PK-11);**
- peşəkar fəaliyyət sahəsində gözlənilməz və mürəkkəb məsələləri həll etmək **(PK-12);**
- fəaliyyət və ya təhsil sahəsi ilə bağlı problemlərin həlli zamanı müvafiq texnologiya və metodları seçmək və onlardan istifadə edə bilmək, həmçinin potensial nəticələri müəyyənləşdirmək və ya qiymətləndirə bilmək **(PK-17);**
- fəaliyyət və təhsil zamanı şəxsi davranışlarını tənqidi şəkildə qiymətləndirmək **(PK-18);**
- fəaliyyət və təhsil sahəsi ilə bağlı problemləri Azərbaycan və bir xarici dildə şifahi və yazılı olaraq təqdim etmək və əsaslandırmaq, həmçinin mütəxəssis və qeyri mütəxəssislərlə birgə müvafiq müzakirələrdə iştirak edə bilmək **(PK-19);**
- innovativ yanaşma tələb edən mürəkkəb və gözlənilməz şəraitdə müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərmək **(PK - 20);**

Təhsil proqramının strukturunda "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənni Ali məktəb müəssisəsinin təklif etdiyi İxtisaslaşmaya ayrılan fənlər blokunda **MİF-B04-3** şifrəsi altında yerləşir.

B04-3 "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənninin Təlim nəticələri (FTN):

FTN 1. muzeyşünaslığın tarixi, nəzəri və təcrübi müddəalarını təhlil etməyi;

FTN 2. muzeylərin pedaqoji, psixoloji, estetik prinsiplərini;

FTN 3. muzey tarixinin həlledici məqamlarını, sənət əsərlərinin və tarixi mədəniyyət abidələrinin analitik təhlilə cəlb edilməsini;

FTN 4. müasir dövrdə, dünya muzeyşünaslığının aktual problemlərinin öyrənilməsini bacaracaq;

FTN 5. muzeyşünaslıq üzrə yazılan hər bir əsərin təhlilini;

FTN 6. ekskursiya mətninin akademik səviyyədə hazırlanması, mövzu, struktur, janr istiqamətində nəzəri təhlillər aparmağı;

FTN 7. muzeylərdə müxtəlif auditoriya üçün nəzərdə tutulan sosioloji sorğunun suallarının tərtib edilməsi və hazırlanmasını;

FTN 8. muzey tarixinə dair araşdırmalar aparmağı bacaracaq.

060301- Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması ixtisasın əsas təhsil proqramının strukturunda MİF-B04-3 "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənninin yeri və rolu. "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənni ümumpeşə fənnlər blokunda MİF-B04 kodu altında yerləşir. "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənni Muzeyşünaslıq, arxiv işi, abidələrin qorunması ixtisaslaşmasında təhsil alan magistrant tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur. Fənnin tədrisinə 30 saat (15 s. mühazirə, 15 s.seminar, 6 kredit) nəzərdə tutulmuşdur.

MİF-B04-3 "Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları" fənninin mövzular üzrə keçirilən saatların miqdarı

№	Mövzuların adı	Mühazirə	Seminar
1	Tədqiqat üsul və metodları-muzeyşünaslığın nəzəri əsaslarının zəruri kateqoriyası kimi	2	2
2	"Muzeyşünaslığın tədqiqat üsulları" anlayışının özünəməxsuluğu	2	2
3	Muzeyşünaslığın digər elmlərdən iqtibas etdiyi tədqiqat üsulları: tarixşünaslıq və köməkçi fənlərin metodları	2	2
4	Muzeyşünaslıqda sənətşünaslığın tədqiqat üsullarının tətbiqi	2	2
5	Pedaqogika və psixologiyanın tədqiqat üsullarının, metodlarının muzeyşünaslıqda tətbiqi	2	2
6	Müasir xarici tədqiqatlarda muzeyşünaslığın nəzəri problemlərinin tədqiqi	2	2
7	Muzeyşünaslığın tədqiqat üsulları ilə bağlı İKOM-un Muzeologiya üzrə Beynəlxalq Komitəsinin (İKOFOM) strategiyası	2	2
8	Muzeyşünaslığın tədqiqat üsullarının tədqiqatlarda təhlili	1	1
	CƏMİ: 30 saat	**15**	**15**

MİF-B04-3 “Muzeyşünaslığın nəzəri əsasları və tədqiqat üsulları” fənni üzrə mövzuların qısa məzmunu

Mövzu 1. Tədqiqat üsul və metodları-muzeyşünaslığın nəzəri əsaslarının zəruri kateqoriyası kimi

Müasir humanitar biliklər sistemində muzeyşünaslığın yeri. Muzeyşünaslığın tədqiqat üsulları ilə bağlı müxtəlif fikirlərin məzmunu. Muzeyşünaslıq - muzeyləri sosial institutlar olaraq tədqiq edən, muzeylərin tarixi, yaradıcılığı, eyni zamanda muzey işinin nəzəriyyəsi və təcrübəsini öyrənən kompleks elmi fənn kimi. Muzeyşünaslığın nəzəri sisteminin tədqiqat üsulu ilə məqsədyönlü şəkildə dərk edilməsi. Muzeyşünaslığın müxtəlif humanitar və təbiət elmləri ilə qarşılıqlı metodlarından istifadəsi. Muzeyşünaslığın fənlərarası səciyyəsi. Muzeyşünaslıq və qarışıq fənlər: arxivşünaslıq, sənədşünaslıq, informatika və s. Muzeyşünaslıq və profil fənlər: tarix, mənbəşünaslıq, arxeologiya, etnoqrafiya, sənətşünaslıq, ədəbiyyatşünaslıq və s. Muzeyşünaslığın humanitar elmlərlə qarşılıqlı təsiri problemi. Muzeyşünaslıq ictimai elm kimi. Muzeyşünaslıq və psixologiya, fəlsəfə, sosiologiya, etika, aksiologiya, qnoseologiya, didaktika. Muzeyşünaslıq üçün xarakterik olan metodlar: Muzeyşünaslıq elmində ictimayyət və tarix elmlərinin, sənətşünaslıq və ədəbiyyatşünaslıq metodlarından istifadə. Bu elmlərin hər birinin metodları ilə muzeyşünaslığın əlaqəsi muzey işində özünü büruzə edir: Muzeydə elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasında – tarix, kulturologiya, sənətşünaslıq, təbiət və s. elmlərin metodlarından istifadə edilir. Ekspozisiyanın ictimayət tərəfindən qəbul edilməsində, bərpa işi, konservasiya eksperimental metoddan istifadə edilmə qaydaları. Sərgilərin, ekspozisiyanın hazırlanması, təhsil-tərbiyənin müxtəlif formalarının öyrənilməsində pedaqoji-psixoloji metodlardan istifadə yolları.

Mövzu 2. Muzeyşünaslığın tədqiqat üsulları” anlayışının özünəməxsusluğu.

Muzeyşünaslığın elmi fənn kimi tədqiqində obyektiv olaraq dünyanın dərk edilməsi metodunun üsulları. Muzeyşünaslığın ob-

yekt və fənninin tədqiqində muzeylərin rolu. Tədqiqatçı O.Sapanjanın muzeyşünaslığın tədqiqat üsul və metodları ilə bağlı elmi-nəzəri görüşləri. Muzeyşünaslıq sahəsində yeni biliklərin əldə edilməsi üçün klassik biliklərin tətbiqi üsulu;

- Muzeyşünaslıq sahəsində elmi faktların əldə edilməsi üsulları;
- Muzeyşünaslıq tədqiqatlarında xüsusi və özünəməxsus üsullar;

Elmin dilinin müəyyən edilməsi, muzey tarixinin öyrənilməsi, muzeyşünaslığın tarixi və nəzəriyyəsini bilmək və s.

- Muzeyşünaslıq sahəsində aparılan elmi- tədqiqatın sistemli şəkildə təhlili.
- Muzeyşünaslıqda tarixşünaslığın tədqiqat üsulu kimi müqayisəli təhlil metodunun tətbiqi. Obyektin ümumi qanunauyğunluqlarının və keyfiyyət fərqlərinin öyrənilməsində müqayisəli-təhlil metodunun rolu.
- Konkret və məntiqi təhlil metodunun məzmunu.
- Muzeyşünaslıqda xronoloji metodun tətbiqi.
- Muzeyşünaslıqda çöl arxeologiyasının müqayisəli-tipoloji metodunun tətbiqi. Tipoloji metod arxeoloji materialın təşkili, qədim əşyaların öyrənilməsi üçün tətbiq edilən üsul kimi.
- İnsan fəaliyyətinin izlərinin təhlilində trasoloji metodun rolu.
- Struktur metodun arxeoloji metal əşyaların öyrənilməsində rolu.
- Spektral metodun tətbiqi: arxeoloji obyektlərin kimyəvi tərkibinin öyrənilməsi.
- Daşların öyrənilməsi: petroqrafik metod.
- Dövrləşdirmə metodu-muzeyşünaslığın formalaşma prosesi zaman çərçivəsində mərhələ, dövr, formasiyaların tendensiya və qanunauyğunluqlarını öyrənən üsul kimi. Dövrləşdirmə meyarları.

Mövzu 3. Muzeyşünaslığın digər elmlərdən iqtibas etdiyi tədqiqat üsulları: tarixşünaslıq və köməkçifənlərin metodları

Muzeyşünaslığın humanitar elmlərlə qarşılıqlı təsiri problemi. Muzeyşünaslıq tarix elminin tərkib hissəsi kimi. V.P.Qriskeviçin "XVIII əsrin sonlarınadək muzey işinin tarixi" adlı əsərində tarixi və tətbiqi tədqiqatlarda tətbiq edilən metodların siyahısı: tarixi elmlər üçün ənənəvi metodlar:tarixi-genetik, tarixi-müqayisəli, tarixi-retrospektiv, tarixi-tipoloji, tarixi-sistemli, tarixi-mədəni. Muzeylərdə tarixçi-alimlər tərəfindən aparılan tədqiqatlar və onların muzeyşünaslıq elminə verdiyi töhvələr.Muzeyşünaslığın müstəqil elm kimi formalaşmasının retrospektiv metodun əhəmiyyəti. Retrospektiv metodun elmi və təcrübi səciyyəsi (muzeylərin təşəkkül və formalaşma tarixi, müxtəlif tarixi dövrlərdə onların işinin əsas məzmunu).

Muzeoloji refleksiya təcrübəsi. Muzeoloji refleksiya sosial yaddaş kateqoriyası kimi. Muzeyşünaslığın təşəkkülü və formalaşmasında sosial-siyasi, tarixi-mədəni proseslərin əhəmiyyəti. Muzeyşünaslığın təşəkkülü və inkişafının ictimai-sosial formasiyanın qanunauyğunluqlarından asılılığı.

Mövzu 4. Muzeyşünaslıqda sənətşünaslığın tədqiqat üsullarının tətbiqi

Sənətşünaslıq - incəsənəti və mədəniyyəti, onların həyata münasibətini, bədii əsərlərin forma və məzmununu tam şəkildə öyrənən elmlər toplusu kimi. İncəsənətin nəzəriyyəsi və həmçinin bədii tənqidi öyrənən sənətşünaslığın muzeyşünaslığa təsiri üsul və metodları.Mücərrəddən konkretə doğru metodun mahiyyəti.

Analogiya metodu: bilik və bacarıqların müəyyən sisteminin fikrən məlumdan qeyri-məluma keçidinin təmini.

Mövcud problemin hissələrə bölünməsində problem-məntiqli metodun əhəmiyyəti: "dünyanın bədii mənzərəsi"nin muzeyşünaslıq kontekstində dərkində məntiqi ardıcıllığa riayət edilməsi. "Dünyanın bədii mənzərəsi"nin dərkində incəsənətin müxtəlif növlərinə (ədəbiyyat, təsviri sənət, teatr, kino xoreoqrafiya, musiqi) aid əsərlərin sənətşünaslıq təhlilləri.

İnəsənət əsərlərinin dəyərləndirilməsində İkonoloji metodun əhəmiyəti.

İncəsənət və bədii profilli muzeylərin fəaliyyətinin Muzeyşünaslıqda - sənətşünaslıq aspektindən tədqiq edilərək münasib üsullarının tətbiqi.. Muzeyşünaslıqda incəsənətin növlərinin muzey profili vasitəsilətədqiqi. O cümlədən. İncəsənət muzeylərində rəssamların, heykəltəraşların yaradıcılıq, tətbiqi-dekorativ sənət, dizayn üsullarının muzeyşünaslara aşılanması yolları.

Müasir incəsənət muzeylərinin inkişafı məsələsinə həsr edilmiş Kler Bişopun "Radikal muzey" əsərinin məzmunu və irəli sürülən arqumentlər. Müəllifin qənaətləri: incəsənət muzeylərinin uğurları və uğursuzluqlarının səbəbləri.Müasir muzey işində daha çox yeni, müasir muzey məkanlarının yaradılmasına diqqətin gücləndirilməsi-müəllif tərəfindən mənfi hal kimi qarşılanması.

Muzeyşünaslıq tədqiqatlarında "muzey brendi" nin işlənilməsi. "Muzey məhsulu" anlayışı.

Muzey personalı hazırlığı üzrə İKOM-un Beynəlxalq təşkilatının (İKTOP) üzərinə düşən vəzifələr.

Mövzu 5. Pedaqogika və psixologiyanın tədqiqat üsullarının (metodlarının) muzeyşünaslıqda tətbiqi

Pedaqogika və psixologiya elmlərinin inkişaf tempi və səviyyəsi. Bu elmlərin tətbiq olunan tədqiqat metodlarından asılılığı. Pedaqogika və psixologiyanın tədqiqat metodlarının idrak predmeti ilə sıx əlaqəsi. Pedaqogika və psixologiyanın tədqiqat üsullarının muzeyşünaslıq elmi vasitəsilə araşdırılması.

Muzeyşünaslıqda pedaqogikanın müşahidə metodundan istifadə üsulları. Muzey pedaqogikasının muzeyşünaslıq tədqiqatlarında geniş təhlili. Muzey və təhsil müəssisələrinin birgə, qarşılıqlı fəaliyyətinin muzeyşünaslıq aspektindən təhlili. Muzeylərdə məhdud müşahidə, sistematik müşahidə, epizodik müşahidə, müsahibə (Ümumi müsahibə, müəyyən problem üzrə aparılan müsahibə, qabaqcadan müəyyən olunmuş suallar, intervü (əvvəlcədən planlaşdırılmış suallar əsasında aparılan cavablar yazılır)) metodlarında istifadənin muzeyşünaslığın tədqiqat obyektinə çevrilməsi. Muzey

pedaqoqu, kuratorunun pedaqoji eksperimentin üsulları ilə işləmə metodikası. Muzey tədbirlərində, ekskursiya zamanı təbii və pedaqoji eksperimentlərdən istifadənin muzeoloji xarakteri.. Muzeyşünaslığda pedaqoji eksperimentin üç mərhələdə öyrənilməsi (eksperimentin planlaşdırılması, aparılması və yekunlaşdırılması).

Psixologiyanın yardımçı metodlarından istifadə.zamanı sorğunun üç əsas metodundan istifadə qaydalarıa muzeyşünaslıq aspektindən yanaşma: 1.sifahi; 2.yazılı; 3.sərbəst sorğu. Yazılı sorğunun insan psixologiyasına daha dərindən nüfuz etmə xüsusiyyəti. Anket- yazılı sorğu metodu kimi.

Muzeyşünaslıqda elmi nəticələrin alınmasında sosioloji sorğuların əhəmiyyəti.Muzey bələdçisinin pedaqoji və psixoloji hazırlığının əsas üsulları.

Mövzu 6. Müasir xarici tədqiqatlarda muzeyşünaslığın nəzəri problemlərinin tədqiqi

Muzeyşünaslıqda "muzeyin tərifləri". İKOM-un Əsasnaməsində "muzey"-ə verilən tərif. Təriflərin tipləri: paraqmatik tərif. Paraqmatik tərifin iki elementi: birləşdirici ("genus proximum") və ayrıcı elementlər ("differentiae specificae").Müasir tədqiqatlarda "muzeyşünaslıq", "muzeologiya", "muzeoqrafiya"nın nisbəti. Müasir dövrdə muzeylərə müxtəlif mövqelərdən yanaşma: Muzey-muzey əşyaları və kolleksiyalarının məcmusudur;

Muzey-bina və ekspozisyadır; Muzey-informasiya-kommunikativ sistemdir;

Muzey-mədəniyyət müəssisəsidir; Muzey-sosial institutdur.

Muzey, muzeylik, muzey təcrübəsi fenomenlərinin araşdırılmasının üç tədqiqat səviyyəsi: konseptual səviyyə (muzeologiya); sintetik səviyyə (muzeyşünaslıq və muzeoqrafiya); texnoloji səviyyə (muzey işi).

"Tənqidi muzeologiya"–yeni fənn kimi. Tənqidi muzeologiyanın məzmunu. Tənqidi muzeologiya-ilk dəfə Lester universitetinin muzey tədqiqatları kafedrasında, ABŞ-da yayılmış istiqamət kimi. Tənqidi muzeologiyanın şimali Amerika alimləri (Kerol

Dunkan, Alan Yolloç, Djo-Enn Bereloviç, Moris Berqer), Avropa təmsilçiləri (Entoni Alan Şelton).

Müasir incəsənət muzeylərinin inkişafı məsələsinə həsr edilmiş Kler Bişopun "Radikal muzey" əsərinin məzmunu və irəli sürülən arqumentlər. Müəllifin qənaətləri: incəsənət muzeylərinin uğurları və uğursuzluqlarının səbəbləri.Müasir muzey işində daha çox yeni, müasir muzey məkanlarının yaradılmasına diqqətin gücləndirilməsi-müəllif tərəfindən mənfi hal kimi qarşılanması.

Muzey personalı hazırlığı üzrə İKOM-un Beynəlxalq təşkilatının (İKTOP) üzərinə düşən vəzifələr.

Mövzu 7. Muzeyşünaslığın tədqiqat üsulları ilə bağlı İCOM-un Muzeologiya üzrə Beynəlxalq Komitəsinin (İKOFOM) strategiyası

İlk muzey Assosasiyaları. Beynəlxalq muzey bürolarının meydana gəlməsi və yaradıcılığı.Beynəlxalq muzeylər şurası (İKOM) və onun komitələri haqqında. XX əsrin ikinci yarısı – XXI əsrin başlanğıcında Beynəlxalq muzey şurasının yeni tendensiyaları və yeni məsələləri. Beynəlxalq muzey bürosunun Muzeyşünaslığın tədqiqat üsulları ilə bağlı qərar və qətnamələri. Milli və Beynəlxalq muzey təşkilatlarının Muzeyşünaslığ (muzeologiya) tədqiqat üsulları ilə bağlı strategiyası. İCOM – un (1965) yeddinci Ali Konfransında universitetlərədə muzeologiyanın nəzəriyyəsinə dair kurslaların təkmilləşməsinə haqda. İKOM un onuncu Ali Konfransında (1974) muzeologiyanın müasir cəmiyyətlə əlaqəsinin zəifliyi və modernləşməyə qoşulmasına çağırış haqda. İKOFOM-un ilk fəaliyyəti. Pvan Menşin tədqiqat obyekti kimi. İKOFOM –u yaradanlardan biri,, İKOFOM –un fəxri prezidenti V.Sofkanın xatirələri.

Muzeyşünaslıqda "muzeyin tərifləri". İKOM-un Əsasnaməsində "muzey"-ə verilən tərif. Tərifl ərin tipləri: paraqmatik tərif. Paraqmatik tərifin iki elementi: birləşdirici ("genus proximum") və ayrıcı elementlər ("differentiae specificae").Müasir tədqiqatlarda "muzeyşünaslıq", "muzeologiya", "muzeoqrafiya"nın nisbəti.

Muzeyşünaslıq problemlərinin həlli məsələsində İCOFOM-un üzərinə düşən vəzifələr.İCOFOM-un yaradılmasının ilk çağlarında

doktor Vinoş Sofka-nın fəaliyyəti. ICOFOM-un inkişaf mərhələləri. Muzeoloji nəzəriyyələrin müzakirəsində İCOFOM-un rolu. Muzeoloji fikrin təkamülündə İCOFOM-un nəşri olan İCOFOM Study Series-in rolu (İSS). İCOFOM-un sədri R.Şerronun 1992-ci ildə muzeologiyanın təməl anlayışlarının kompendiumunun yaradılmasınnın əsasının qoyulması. Muzey lüğətlərinin tərtibində ICOFOM-un rolu.Muzeologiya üzrə Beynəlxalq Komitənin (İCOFOM) fəaliyyət istiqamətləri

Muzeyşünaslıq problemlərinin həlli məsələsində İCOFOM-un üzərinə düşən vəzifələr.İCOFOM-un yaradılmasının ilk çağlarında doktor Vinoş Sofka-nın fəaliyyəti. ICOFOM-un inkişaf mərhələləri. Muzeoloji nəzəriyyələrin müzakirəsində İCOFOM-un rolu. Muzeoloji fikrin təkamülündə İCOFOM-un nəşri olan İCOFOM Study Series-in rolu (İSS). İCOFOM-un sədri R.Şerronun 1992-ci ildə muzeologiyanın təməl anlayışlarının kompendiumunun yaradılmasınnın əsasının qoyulması. Muzey lüğətlərinin tərtibində ICOFOM-un rolu.

Mövzu 8. Muzeyşünaslığın tədqiqat üsullarının tədqiqatlarda təhlili.

Muzeyşünaslıqda tətbiq edilən müxtəlif tədqiqat üsullarının digər elmlərin metodları ilə üst-üstə düşməsi.

Z.Stranskinin nəzəri muzeyşünaslığın metodlarının işlənilməsində kulturoloji yanaşmaya üstünlük verməsi. Muzey-sənədləşdirmə metodu -muzey sənədləşdirilməsinin metodu kimi. Muzey-aksioloji metod. Muzey-kommunikasiya təhlil metodu.

Tətbiqi muzeyşünaslıq tədqiqatlarında arxeologiya, paleoqrafiya, etnoqrafiya, numizmatika, sfraqistika, sənətşünaslıq, ədəbiyyatşünaslıq, muzey əşyalarının bərpası və konservasiyasına tətbiq olunan metodlar:rentgenqrafiya, spektroqrafiya XVI-XVIII əsirlərdə “kolleksiya fenomeni” haqda düşüncələrin dövrün orjinal mənbələrindən götürülərək S.Brakensik, X.Bredakamp, S.Krişner, L.Kristian, K.Kuvakino, X.Rerix N.Rosbaö və digər alimlərin əsərlərində təhlillər aparılaraq xüsusi elm sahəsi olan muzeyşünaslıqda cəmlənməsi. Alman tarixçisi V.Ennenbaxın silsilə məqalələ-

rində Yeni dövr erkən Avropada muzeologiya biliklərinın əsasını qoyan İ.D.Mayor, Q.V.Leybinis, K.Linney haqqında fundamental tədqiqatlar.

XX əsrin ikinci yarısından başlayaraq dünyada mövcud olan müxtəlif muzeoloji mərkəzlərdə "muzeologiyada tarixilik" probleminə həsr edilən diskussiyaların silsilə şəklində təşkili haqqında. XX əsrin sonu XXI əsrin əvvəllərində muzeyşünaslığın əsas konsepsiyalarının irəli sürülməsi və təhlili. Lester muzeologiya məktəbinin əsas konsepsiyası. Tarixçi-alimlər: Y.Beneş, İ.Neustupnı tərəfindən muzeylərdəaparılan araşdırmalarda yeni modelin irəli sürülməsi. Bu alimlərin empirik təsvirlərdə təqdim edilən yeni modelin tədqiqat üsullarıda muzeylərin eyni zamanda elmi-tədqiqat və təhsil müəssisəsi kimi təhlili. Z.Stranski, A.Qreqorovanın təqdim etdiyi model:muzey-insanın gerçəkliyə münasibətinin səciyyəvi münasibəti kimi. Muzeylik-bu modelin əsas xassəsi kimi. D.Kameronun təqdim etdiyi model: muzey kommunikativ sistem kimi.

Muzeyə "mədəni forma" kimi yanaşma (T.P.Kalugina). Muzeyə mədəni varisliyin mexanizmi kimi yanaşma (M.S.Kaqan, Z.A.Bonami, V.Y.Dukelski). Muzey-əyləncə müəssisəsi kimi (D.A.Ravikoviç, K.Xadson və b).

Dünya muzeyşünaslarının tədqiqatları. Alman, Macarıstan, Bolqarıstan, Çexiya, Polşa və Rusiya kimi ölkələrdə alimlərin muzeyşünaslıq haqda yazdığı ilk əsərlərin təhlili.

Muzeyşünaslığın inkişafında İ.Q.T.Fon Qreysın rolu. Rus muzeoloqları: N.F.Fyodorovun, A.Razqon, A.Koqan, F.İ.Şmitin muzeyşünaslıq baxışları. Çexiya alimləri: Y.Beneş, İ.Stranskiy, İ.Neustupnıy, Alman alimi A.Yanın muzeyşünaslıq arqumentləri. Muzey işinin Azərbaycanın muzey yaradıcıları. Azərbaycanda muzeyşünaslıq ixtisasının yaranması tarixinə dair. Azərbaycanda muzeyşünaslıqla əlaqədar aparılan tədqiqatlar, elmi əsərlər, elmi məqalələr haqqında. Müasir muzeyşünasların əsərlərinin təhlili.

Görkəmli dünya muzeyşünasları - Dünya muzeyşünaslarının tədqiqatları. Alman, Macar, Bolqarıstan, Çexiya, Polşa və Rusiya

kimi ölkələrdə alimlərin muzeyşünaslıq haqda yazdığı ilk əsərlərin təhlili.

Muzeyşünaslığın inkişafında İ.Q.T.Fon Qreysın rolu. Rus muzeoloqları: N.F.Fyodorovun, A.Razqon, A.Koqan, F.İ.Şmitin muzeyşünaslıq baxışları. Çexiya alimləri: Y.Beneş, İ.Stranskiy, İ.Neustupnıy, Alman alimi A.Yanın muzeyşünaslıq arqumentləri. Muzey işinin Azərbaycanın muzey yaradıcıları. Azərbaycanda muzeyşünaslıq ixtisasının yaranması tarixinə dair. Azərbaycanda muzeyşünaslıqla əlaqədar aparılan tədqiqatlar, elmi əsərlər, elmi məqalələr haqqında. Müasir muzeyşünasların əsərlərinin təhlili.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı

Azərbaycan dilində

1. “Azərbaycanda muzey işinin yaxşılaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı. “Respublika” qəz., Bakı, 2007, 7 mart.
2. Əliyeva Nailə. Muzey işinin təşkilində müasir texnologiyalar. Kult. üzrə fəl. dok. … dis. avtoref. Bakı: ADMİU, 2011, 29 s.
3. Kataloq. Azərbaycanın memorial-xatirə muzeyləri. (dərslik) Azərbaycan dilində. Tərtib: R.Ağayev, M.Manafova, A.Əlizadə, E.Qurbanova. B: Mars Print, 2009 il, 232 səh. 120 şəkil.
4. Kərimov Bəhmən. Azərbaycanda tarix-diyarşünaslıq muzeylərinin təşəkkülü və inkişafı tarixi. Tarix üzrə fəl. dok. ... dis. avtoreferatı. AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu. Bakı, 2005, 28 s.
5. Qurbanova E., Dünya muzeyləri – Metodik tövsiyə xarakterli Kataloq. Bakı- 1995. (kiril əlif.) 145 səh., 2021-ci il təkrar nəşr (latın əlifbası ilə), Bakı-2021, 203 səh
6. Qurbanova E. Azərbaycanda bədii mədəniyyətin inkişafında incəsənət muzeylərinin rolu. Sənətş. nam. … dis. Bakı: AREA Azərbaycan Tarixi Muzeyi, 1999, 158 s.
7. Qurbanova E. Mədəni irsin mühafizəsi və muzeyşünaslığın problemlərinə dair. Mədəni müxtəliflik sosial-siyasi dəyər kimi. Kulturoloqların II Milli Forumu (Beynəlxalq elmi-praktik konfrans, Bakı, 3 iyun 2010-cu il). Bakı: Elm, 2010, 504 s. (s.261-270).
8. Qurbanova E. İncəsənət muzeyləri və milli müəyyənlik problemləri. “Qafqaz: Tarix, müasirlik və geosiyasi perspektivlər” beynəlxalq elmi konfransın tezisləri. Bakı-1998. “ELM” s.241-243.
9. Qurbanova E. Milli bədii təfəkkürün inkişafında incəsənət muzeylərinin rolu. Mədəniyyətin aktual problemləri. Elmi məqalələr toplusu. Bakı-2000. s. 87-93.

10. Qurbanova E. İncəsənət vasitəsilə bədii mədəniyyətin kütləyə təsirində muzeylərin əhəmiyyəti. Mədəniyyət dünyası jurnalı Bakı-2000. s. 127-133.
11. Qurbanova E.Muzeylər Milli irsin qoruyucusu və təbliğatçısı kimi. "Musiqi dünyası". Üzeyir Hacıbəyov "Leyli və Məcnun" 100, 1-2/35. 2008, s.224-226.
12. Qurbanova E. Muzeyşünaslığın bir elm kimi meydana gəlməsi. Mədəniyyət dünyası, elmi-nəzəri məcmuə, XV buraxılış, Bakı, ADMİU, 2008, s.303-307.
13. Qurbanova E., Məlikov F.Tarixi yaşadan muzeylər və muzeyşünaslar.Sosial-siyasi problemlər (elmi-nəzəri jurnal), Bakı, 2009, №3 (23), s.155-160.
14. Qurbanova E.. Tarix elminin muzeyşünas cəfakeşləri (Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin materialları) Azərbaycan Arxeologiyası və etnoqrafiyası. Bakı 2010, 2, s. 164-168.
15. Qurbanova E. Mədəni irsin mühafizəsi və muzeyşünaslığın problemlərinə dair. Mədəni müxtəliflik sosial-siyasi dəyər kimi.Kulturoloqların II milli forumu.Beynəlxalq elmi-praktik konfrans. Baku – "Elm"- 2010, s. 261-270.
16. Qurbanova E.Əlizadə A. "Muzeylərdə elmi-tədqiqat işinin təşkili və metodikası" Dərslik. Bakı – 2011, səh.271 (tək müəllif olaraq yenidən redaktə edilərək təkrar nəşr) Bakı-"Gənclik"-2015, 271 səh., Bakı-2017 (yenidən işləməklə təkrar nəşr)., 239 s.
17. Qurbanova E.H., Verdiyev E.Ə.. Azərbaycan təhsil sistemində İKT tətbiqi. Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti. Qloballaşma şəraitində təhsil və elmin inkişaf problemləri. Beynəlxalq elmi-praktik konfransın tezisləri (03-05 Oktyabr 2011) Gəncə -2011. s.230-231.
18. Qurbanova E. (ADMİU) Müasir muzey fəaliyyətinin elmi-tədqiqat işlərində yeniliklər. "Mədəniyyətlərarası dialoqda ənənəvi incəsənətin rolu". ADMİU – nun 90 illiyinə həsr olunmuş Beynəlxalq elmi konfransın materialları. Bakı – 2012. s. 119-122.

19. Qurbanova E. Müasir muzey fəaliyyətində tarixiliyə elmi münasibət. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi. II Respublika Elmi konfransının materialları. Bakı – 18.VI. 2012. S.123-130.
20. Qurbanova-Məlikova E. "Bədii mədəniyyətin inkişafında incəsənət muzeylərinin rolu" Monoqrafiya. Bakı, 2014, 160 səh.
21. Mədəni irsin qorunmasına dair normativ hüquqi aktlar toplusu (1 sentyabr 2001-ci ilədək olan vəziyyətə görə). Bakı, Elm, 2001, 280 s.
22. "Muzeylər haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. "Azərbaycan" qəz., Bakı, 2000, 22 iyun.
23. Muzeyşünaslıq. Ali məktəblər üçün dərslik (R.Ağayev, S.Əmirxanov, A.Əlizadənin redaktəsi ilə). Bakı, 2002, 439 s.
24. Məlikova E. Azərbaycan Respublikası Muzey işi üzrə elmi-metodiki kabinənin yaranmasının tarixi. Təsviri və dekorativ-tətbiqi sənət məsələləri. № 1 (7) Bakı – 2011. s.73-77.
25. Məlikova E.İncəsənət muzeyləri və milli müəyyənlik problemləri. Müasir Dünya inteqrasiyası və müqavimət prosesləri. Azərbaycan dövlətçiliyinin 94 illiyinə və Heydər Əliyevin anadan olmasının 89-cu ildönümünə həsr edilən beynəlxalq elmi konfransın materialları. Bakı, Azərbaycan Universiteti, 9 iyun 2012-ci il. "Elm və təhsil" Bakı – 2012. s.316-321,
26. Məlikova E. Tarix profilli muzeylərin yaranma səbəbləri. Türksoylu xalqların musiqi mədəniyyətinin tədqiqi problemləri. XVI Beynəlxalq elmi-praktiki konfransın materialları. Bakı: ADMİU-nun mətbəəsi, 2017, s.272-275.
27. Məlikova-Qurbanova E. Muzeyşünaslıq elminin muzey işi ilə əlaqəli təhlili. "Muzeyşünaslığın tədrisi problemləri" II Respublika elmi konfransın materialları, Bakı – 2018,s.48-53
28. Məlikova-Qurbanova Ə. Azərbaycanda muzeyşünaslıq elminin formalaşmasında Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin rolu (Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin atxiv materialları

əsasında) Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi – 2018. Toplu. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 2018, s.290-298.
29. Məlikova-Qurbanova E. "Muzeyşünasların nəzəri və təcrübi biliklərinin muzey vasitəsi ilə inkişafı" Bakalavr və magistr təhsil pilləsində təhsil alan tələbələr üçün metodiki vəsait. Bakı – "Elm"-2019, 106 səh.
30. Məlikova-Qurbanova E. XX əsrin ikinci yarısında (1950-1960-cı illər) Azərbaycanda muzey işində aparılan islahatlar. Azərbaycan muzeyi – 100. Muzeyşünaslıq kafedrası. Muzeyşünaslığın tədrisi problemləri III Respublika Elmi Konfransın materialları. Bakı – 2019, Səh.77-81.
31. Məlikova-Qurbanova E. Müasir muzey fəaliyyətində yeniliklər. AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi. "İstiqlal" muzeyinin 100 illiyinə həsr olunmuş "Muzey, arxiv və kitabxanalarda qorunan milli dəyərlərin tədqiqi, təbliği, mühafizəsi və bərpası" III Respublika Elmi Konfransının Materialları. Bakı – 18.06.2019, s. 156-162.
32. Məlikova-Qurbanova E. Muzeyşünaslığın inkişafında Azərbaycanın sənətşünas alimi Mürsəl Nəcəfovun rolu. səh-28-34.Azərbaycan Milli Xalça Muzeyinin "Təsviri və dekorativ-tətbiqi sənət məsələləri" elmi toplusu. Bakı, Çaşıoğlu, 2019, 132 səh.
33. Məlikova-Qurbanova E. Muzey mənbəşünaslığı: tədqiqatlar və faktlar. Mədəniyyət Dünyası. Azərbaycan Dövlət XXXVIII buraxılış, Bakı, 2020. səh.77-81.
34. Məlikova (Qurbanova) E. Azərbaycan Muzeyşünaslığı (Monoqrafiya). I cild, Bakı "Elm", 2021, 232 səh.
35. Məlikova (Qurbanova) E.. Azərbaycan Muzeyşünaslığı (Monoqrafiya). II cild, Bakı "Elm", 2022, 464 səh.s.
36. Ümumdünya mədəni və təbii irsinin mühafizəsi haqqında konvensiya (16 noyabr 1972-ci il).

Rus dilində

37. Ананьев В.Г. Национальные и международные музейные организации: Учебно-методическое пособие. – Санкт-Петербург, 2013. – 140 с.
38. Ананьев В.Г. История зарубежной музеологии: Идеи, люди. Институты. М: Памятники исторической мысли, 2018. – 392 с.
39. Гурбанова Э. Национальная культура как основа мировых культур. İncəsənət və mədəniyət problemləri. № 2 (24), Bakı-2008. с.14-60.
40. Гурбанова Э. История создание и началный этап развитие АР научно-методического кабинета музейной работа. Musiqidünyası. Bakı-2011.
41. История музеев мира: программа и методические рекомендации /авт.-сост.Т.В.Тишкина. Барнаул:Изд-воАлт.ун-та, 2008. 32 с.
42. Курбанова-Меликова Э. «Профессиональная подготовка музееведов к музейному делу».Международный научный онлайн семинар «Актуальные проблемы современного музееведения: наука, образование, практика» Академии Художеств Узбекистана Национальный Институт Художеств и дизайна Камолиддина Бехзода (на русском яз.)Ташкент-2021 (31 марта), стр. 62-65.
43. .Курбанова-Меликова Э. «Подготовка музееведов для работы в Художественных музеях». Сборник материалов международной научно-практической –конференции Инновационные процессы в художественном образовании: стратегия , теория и практика развития. Академии Художеств Узбекистана Национальный Институт Художеств и дизайна КамолиддинаБехзода (на русском яз.) Ташкент-2021. стр.76-78.
44. Меликова - Гурбанова Э. Кадровая подготовка специалистов-музееведов по изучению экскурсионного метода. Turizm və qonaqpərvərlik tədqiqatları . Tourist and

hospitality studies. Beynəlxalq jurnal /İnternational journal li 4, Say 4, 2015 / Volume 4, Number 4, 2015 c. 281-285.
45.Меликова - Гурбанова Э.АГУКИ, «Наукаведческие понятия музееведения: факты и анализ» Türksoylu xalqların musiqi mədəniyyətinin tədqiqi problemləri. XV Beynəlxalq elmi-praktiki konfransın materialları. Bakı. 02 may, 2016-cı il, c.307-313.
46..Меликова-Гурбанова Э. Музейное образование как музееведческая специальность. Şərq ölkələri Beynəlxalq Memarlıq Akademiyası. Memarliq, şəhərsalma tarixi və bərpası. Toplu № 2 (16) 2018. s.128-132.
47. Музейные термины // Терминологические проблемы музееведения: сб. науч. трудов / ЦМР СССР. М., 1986, 134 с.
48. Решетников Н. И. Музееведение: курс лекций. М.: МГУКИ, 2000.
49. Российская музейная энциклопедия: В 2 т. – М.: Прогресс, «РИПОЛ КЛАССИК», 2001. – 416 с., илл., т. 1.
50. Суринов В. М. Музейность источника. Методологический анализ проблемы // Актуальные проблемы советского музееведения: сборник трудов / ЦМР СССР. М., 1987.
51. Сотникова С.И. Музеология: Пособие для вузов. М., 2004.
52. Сто великих музеев мира /авт.-сост.И.А.Ионина. М., 2004. 512 с.
53. Странский З. Понимание музееведения // Музееведение. Музеи мира: сб. науч. трудов / НИИ культуры. М., 1991.
54. Странский З. Музей, искусство и перспективы развития человечества // Музейное дело. Музей. Культура. Общество. М., 1992.
55. Хадсон К. Влиятельные музеи. Новосибирск, 2001.194 с.
56. Шляхтина Л. М. Основы музейного дела: Теория и практика. М., 2005.
57. Юринева Т. Ю. Музей в мировой культуре. М.: Русское слово, 2003.
58. Юринева Т.Ю. Музееведение: учебник для высшейщколы. М., 2004.

Türk dilində

59.Melikova-Gurbanova E. Muzeçiligin Bilimsel Kavramlar Açısından Anlamı. Belgü. Ardahan Universiteti İnsani Bilimlər ve Edebiyat Fakültəsi Dergisi, Yil: 1 /Sayı: 3/ Bahar 2016 – Altı ayda bir yayımlanır. s. 105-117.

İngilis dilində

60.İCME, İNTERCOM & İKOM Azerbaijan Hybrid Joint Conference. Transforming Collecting Policies in Museums: the Need for Leadership and Societal Responsibility. 13-15 October 2021 Bakı, Azerbaijan. Proqramme. www/icomaz/az s.25

Elektron resursları

61. https://www.slideshare.net /slidedeshow/aysanpedaqogikann-tdqiqat metodlarpptx/262555286
62.CIDOC Guidelines for Vestev Objekt İnformation: Forevord. 1995.P. 19-23. Электронный ресурс: httr://www/willpowerinfo.meby/co/uk/cidok/guide/ guidefor/htm (свободный доступ: дата обращения – 30.03.2017).
63.Эльфира Маликова. Елена Эльтс. Теоретическое осмысление запретительных музейных практик: вызовы и диверсификация как основной метод установления табу. Ikompraque 2022.qcon.mehttps:// ikompraque 2022.qcon.me/topics
64.Elfira Melikova – Qurbanova. Azərbaycan muzeylərində Nizami irsi. İnnovativ Texnologiyalar Beynəlxalq elmi-araşdırmalar jurnalı. Nömrə 19, 2021səh.75-93 (DOI: 10.30546/2616-4418.19.2021.75) http:www/ejsr.orq/Az_ Main_ Arxiv_19_ 2021. Aspx.
65. https:// kayzen.az>blog> psixologi…Psixologiyanın tədqiqat metodları.
66. Mədəniyyət qəzeti https//www.medeniyyet.az . >news

67.YUNESKO-nun “Qeyri-maddi mədəni irsin qorunması haqqında” Konvensiyası http://www.e-qanun.az/files/framework/data/12/f_12418.htm

Çapa imzalanıb: 23.05.2025
Format: 60x84 1/4. Qarnitur: Times.
Həcmi: 6 ç.v.

ADMİU-nun mətbəəsində çap edilmişdir.

Ünvan: Bakı şəhəri, Zərdabi küç., 39a
Telefon: (+994 12) 434-50-04